

O‘QITUVCHILARDA VATANPARVARLIK TUYG‘USINI
BAHOLASHNING MEZONLARI VA KO‘RSATKICHLARI

Bohodiroya Farida Azamat qizi

Urganch Ranch texnologiya

universiteti magistranti

faridabahadirova2000@gmail.com

+998(99) 965-39-74

Kalit so‘zlar: o‘qituvchi, ta’lim, metod, so‘rovnoma, maktab, vatanparvarlik, mezon, tarbiya, fikr.

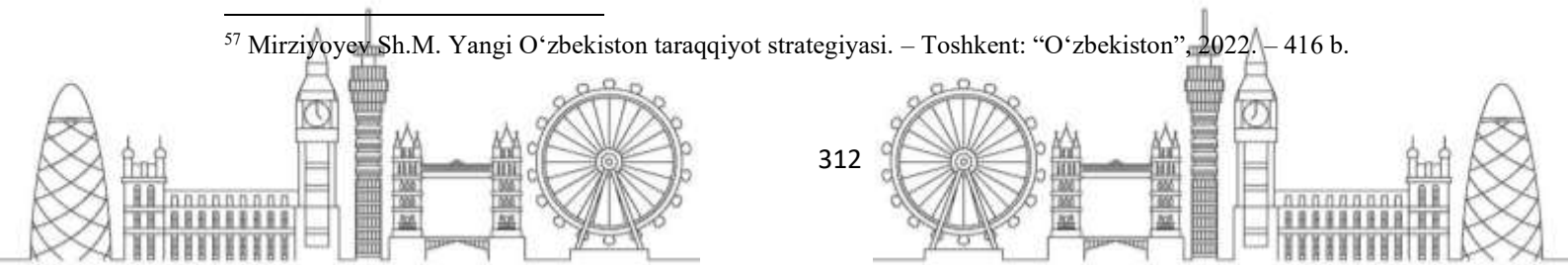
Ключевые слова: учитель, образование, метод, анкета, школа, патриотизм, критерий, воспитание, мысль.

Keywords: teacher, education, method, questionnaire, school, patriotism, criterion, upbringing, thought.

Yangi O‘zbekiston poydevorini barpo etish sharoitida ta’lim tizimi oldiga nafaqat bilimli, balki yuksak ma’naviyatli, milliy o‘zligini anglagan va vatanparvar avlodni tarbiyalash vazifasi qo‘yilgan. Ushbu strategik maqsadni amalga oshirishda bosh harakatlantiruvchi kuch, shubhasiz, maktab o‘qituvchisidir. Pedagogning o‘z kasbiga va Vatandoshlik burchiga bo‘lgan munosabati o‘quvchilar dunyoqarashini shakllantiruvchi asosiy model hisoblanadi. Zero, vatanparvarlik tuyg‘usini o‘quvchilarga singdirishdan avval, ushbu fazilat pedagogning o‘zida qaysi darajada rivojlanganligini aniqlash va baholash muhim metodologik ahamiyat kasb etadi. Shavkat Mirziyoyevning “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi” kitobida: “Biz xalqimizning dunyoda hech kimdan kam bo‘lmasligi, farzandlarimizning bizdan ko‘ra kuchli, bilimli, dono va albatta baxtli bo‘lib yashashi uchun bor kuch va imkoniyatlarimizni safarbar etayotgan ekanmiz, ta’lim va tarbiya sohasidagi islohotlarimiz markazida, hech shubhasiz, milliy g‘oya va vatanparvarlik ruhini shakllantirish masalasi turadi”⁵⁷, - deb ta’kidlaydi. Biroq, ta’lim amaliyotida o‘qituvchilarning vatanparvarlik darajasini o‘lchashning aniq tizimlashtirilgan pedagogik kriteriyalari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Bu esa ushbu maqolaning dolzarbligini belgilaydi.

Tadqiqot jarayonida o‘qituvchining vatanparvarlik hissiyotlarini tizimli baholash maqsadida pedagogik diagnostika, ijtimoiy-psixologik modellashtirish va mezonli yondashuv metodlaridan foydalanildi. Pedagogning vatanparvarlik fazilatlarini quruq shiorlar yoki deklarativ bayonotlar orqali emas, balki uning kundalik kasbiy faoliyati, ichki motivatsiyasi va ijtimoiy pozitsiyasi orqali aniqlashga imkon beruvchi yaxlit ko‘rsatkichlar majmuasi shakllantirildi. Baholash tizimining xolisligini ta’minlash maqsadida mezonlar to‘rtta fundamental blokga ajratildi. “Pedagogik diagnostika — ta’lim oluvchi yoki

⁵⁷ Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2022. – 416 b.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

pedagog shaxsining ichki imkoniyatlari, qadriyatlari va kasbiy kompetensiyalarini aniq mezonlar (kriteriyalar) asosida o'lchash hamda uning rivojlanish tendensiyalarini aniqlash tizimidir.”⁵⁸

O'tkazilgan tahlillar natijasida o'qituvchilar tarkibida vatanparvarlik komponentlarining namoyon bo'lishini o'lchash imkonini beradigan quyidagi kognitiv, aksiologik, prakselogik va refleksiv mezonlar tizimi aniqlashtirildi:

1. Kognitiv (Gnoseologik) mezon: Pedagogning intellektual salohiyati va Vatan haqidagi fundamental bilimlari chuqurligini ifodalaydi. Ko'rsatkichlari: Davlat ramzlari (madhiya, bayroq, gerb), Konstitutsiya va qonunlarning mazmunini mukammal bilish; O'zbekiston tarixi, milliy madaniyat hamda buyuk mutafakkirlar merosini darslar bilan uzviy bog'lay olish darajasi.

2. Motivatsion-qadriyatli (Aksiologik) mezon: O'qituvchining ichki ruhiy holati va hissiy-qadriyatli yo'nalishlarini aks ettiradi. Ko'rsatkichlari: Milliy qadriyatlarga nisbatan yuksak hurmat; o'z xalqi va davlatining xalqaro maydondagi yutuqlaridan samimiy g'ururlanish; kasbiy faoliyatni shunchaki maosh olish manbayi emas, balki millat kelajagiga qo'shilayotgan sharafligini hissa sifatida anglash.

3. Faoliyatli-amaliy (Prakselogik) mezon: Vatanparvarlikning so'zdan ishga ko'chishi, ya'ni amaliy faoliyatdagi in'ikosidir. Ko'rsatkichlari: Tarbiya va fan darslarida vatanparvarlik g'oyalarini innovatsion metodlar orqali o'quvchilarga mahorat bilan yetkazish; ijtimoiy loyihalarda (masalan, ekologik, xayriya aksiyalarida) shaxsiy tashabbuskorlik ko'rsatish; maktab jamoasida ma'naviy muhit barqarorligiga hissa qo'shish.

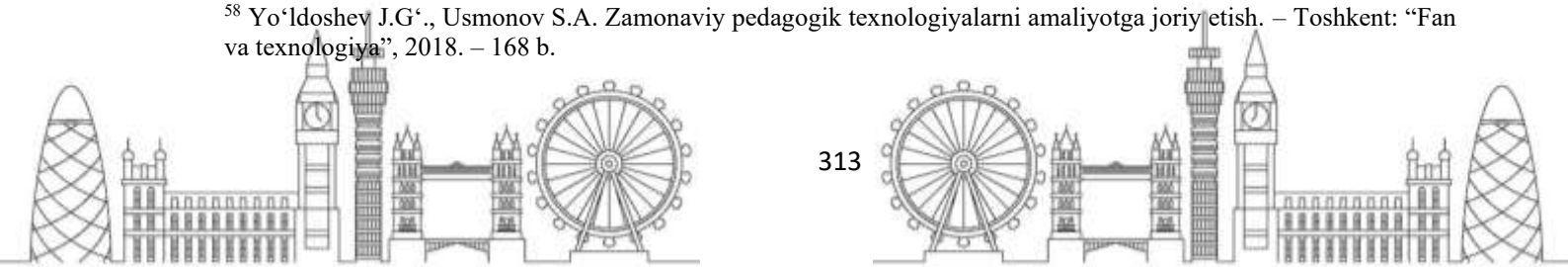
4. Refleksiv-baholovchi mezon: Pedagogning o'z faoliyatini tanqidiy idrok etishi. Ko'rsatkichlari: Jamiyatdagi loqaydlik, korrupsiya va huquqbuzarlik kabi illatlarga nisbatan murosasiz fuqarolik pozitsiyasida turish; o'z tarbiyaviy ishlarining samarasini tahlil qilib, xatolar ustida tizimli ishlay olish malakasi.

Jadval: Pedagoglarning vatanparvarlik darajalarini tasniflash modeli

Darajalar	Xarakterli xususiyatlari	Ko'rsatkichi
Yuqori (Kreativ-faol)	Vatanparvarlik shaxsiy hayotiy tamoyilga aylangan, yangi metodlar yaratadi.	85% - 100%
O'rta (Reproduktiv)	Bilimlari bor, dastur asosida dars o'tadi, ammo tashabbuskorligi past.	55% - 84%
Qoniqarli (Passiv)	Nazariyani qabul qiladi, lekin ijtimoiy jarayonlarda faollik ko'rsatmaydi.	40% - 54%

Ushbu mezonlar asosida o'qituvchilar faoliyati diagnostika qilinganda, yuqori darajadagi pedagoglar dars beradigan sinflarda o'quvchilarning ijtimoiy faolligi va

⁵⁸ Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2018. – 168 b.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

daxldorlik tuyg‘usi o‘rta ko‘rsatkichdan 30% yuqori bo‘lishi pedagogik tajribalarda o‘z isbotini topdi. “Har qanday ta‘limiy yoki tarbiyaviy maqsadga yo‘naltirilgan texnologiya, agar u faoliyatli-amaliy (prakselogik) xarakterga ega bo‘lsa va shaxsning real harakatlarida namoyon bo‘lsagina, o‘zining yakuniy samarasini beradi.”⁵⁹

O‘qituvchilarda vatanparvarlik tuyg‘usini baholash tizimining joriy etilishi maktab ma‘naviy-tarbiyaviy jarayonlarini to‘g‘ri strategik rejalashtirish imkonini beradi. Taklif etilgan to‘rt bosqichli (kognitiv, aksiologik, prakselogik, reflektiv) mezonlar tizimi o‘qituvchining shaxsiy-fuqarolik qiyofasini xolis baholashga xizmat qiladi. “Pedagog kadrlar ma‘naviy-axloqiy qiyofasini va vatanparvarlik darajasini baholashda kognitiv (bilim) hamda aksiologik (ichki munosabat) jihatlarining reflektiv nazorat bilan uyg‘unligi eng yuqori diagnostik aniqlikni ta‘minlaydi.”⁶⁰ Maktab ma‘muriyati va pedagogik jamoalar ushbu ko‘rsatkichlar asosida o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini oshirib borsa, ta‘lim maskanlarida sog‘lom mafkuraviy immunitet muhiti mustahkamlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2022. – 416 b.
2. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2018. – 168 b.
3. Ishmuhammedov R.J. Ta‘limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: “Iste‘dod”, 2010. – 180 b.
4. Xasanov R.H. Pedagogning ma‘naviy-intellektual qiyofasini shakllantirish mezonlari // Pedagogik mahorat. – Buxoro, 2023. – № 2. – B. 45-50.

⁵⁹ Ishmuhammedov R.J. Ta‘limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: “Iste‘dod”, 2010. – 180 b.

⁶⁰ Xasanov R.H. Pedagogning ma‘naviy-intellektual qiyofasini shakllantirish mezonlari // Pedagogik mahorat. – Buxoro, 2023. – № 2. – B. 45-50.

